

**KARAR İNCELEMESİ: AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ'NİN
ÇOŞELAV/TÜRKİYE KARARI (Başvuru No: 1413/07)**

Araş. Gör. Burak SARIYAR*

ÖZET

Çalışmamızda, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararına konu olayda başvuruçuların çocuğu olan küçüğün tutuklu olarak yargılamasına devam edildiği sırada temel haklarına yönelik ihlaller kapsamlı bir şekilde değerlendirilmeye çalışılacaktır. Bilindiği üzere çocuklar, toplumun geleceğini temsil ettikleri düşüncesinden hareketle yetişkinlerde ayrı özel bir konuma sahiptirler. Çocuklar toplum içerisinde buldukları şartlar sebebiyle en çok korumaya muhtaç varlıklardır. Çalışmamızda çocuklara ilişkin özel soruşturma ve kovuşturma kurallarının uygulanmasına yönelik ilkeler de dikkate alınmak suretiyle AİHM kararı değerlendirilecektir.

Bu kapsamda, öncelikle karara konu olay özetlenmeye çalışılacak olup sonrasında ise mercilerin uygulamış oldukları çözüm yöntemleri tespit edilecektir. Mercilerin çözümünün belirlenmesinin ardından çözülmesi gereken hukuki mesele ortaya konulacaktır.

Sonuç bölümünde ise uluslararası sözleşme hükümleri ile birlikte ülkemizdeki mevcut hukuki düzenlemeler ele alınacak ve bu konudaki içtihatlar değerlendirilecektir. Yine bu bölüm içerisinde doktrinadaki görüşler bir araya getirilerek değerlendirmelerde bulunulacak olup son olarak bu konudaki kanaatimiz açıklanacaktır. Görüşümüzü sunacağımız kısımda, karara konu somut olayda çocuğun yaşam hakkının etkili bir biçimde korunup korunmadığı, adil bir yargılamanın gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği, etkili başvuru hakkının tanınıp tanınmadığı ile bu hususta etkili bir soruşturma yürütülüp yürütülmediği detaylı bir şekilde incelenecektir.

---

* Araştırma Görevlisi, Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, burak.sariyar@yasar.edu.tr, ORCID : 0000-0003-2215-8821.

Anahtar Kelimeler: Yaşam Hakkı, Çocuk, AİHM, Hapis Cezası, Çocuk Yargılaması, İnfaz

**A REVIEW OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS CASE OF
ÇOŞELAV v. TURKEY (Application No: 1413/07)**

ABSTRACT

In our study, we will try to comprehensively evaluate the violations of the fundamental rights of the applicants, who are the children of the applicants, while they are being tried in detention in the case subject to the decision of the European Court of Human Rights. As it is known, children have a special position compared to adults, considering that they represent the future of society. Children are the most in need of protection in the society due to the conditions they live in. In our study, the decision of the ECHR will be evaluated by taking into account the principles regarding the application of special investigation and prosecution rules regarding children.

In this context, firstly, the event subject to the decision will be tried to be summarized, and then the solution methods applied by the authorities will be determined. After the determination of the solution of the authorities, the legal issue that needs to be resolved will be revealed.

In the conclusion part, the current legal regulations in our country will be discussed and the jurisprudence on this subject will be evaluated. Again, in this section, opinions in the doctrine will be brought together and evaluations will be made, and finally, our opinion on this subject will be explained. In the part where we will present our opinion, it will be examined in detail whether the right to life of the child is effectively protected, whether a fair trial is carried out, whether the right to an effective application is recognized and whether an effective investigation is carried out in the concrete case subject to the decision.

Keywords: Right To Life, Child, ECHR, Prison Sentence, Juvenile Trial, Execution

I. OLAYIN ÖZETİ

Karara¹ konu olayda, başvuruçuların on altı yaşında olan oğulları Bilal Çoşelav, tutuklu olarak yargılanması sebebiyle Kars Ceza İnfaz Kurumu çocuk koğuşunda tutulduğu sırada 29.12.2003 tarihinde cezaevinin avlusunda kendisini asarak intihara teşebbüs etmiştir. İnfaz kurumu memurları olay yerine gelerek Bilal Çoşelav'ı kurtarmışlardır. Ardından tekrar koğuşuna geri dönmüştür. Ceza infaz kurumu müdürü tarafından alınmış olan bir ifadede, on altı yaşındaki Bilal Çoşelav'ın cezaevi koşullarına uyum sağlayamadığı ve psikolojik sorunları bulunduğu bildirilmiştir. Bu intihar girişimi sebebiyle Bilal Çoşelav hakkında disiplin soruşturması başlatılmış ancak herhangi bir ceza uygulanmamasına karar verilmiştir.

Başvuruçuların oğlu Bilal Çoşelav 19.01.2004 tarihinde aşırı dozda ilaç almak suretiyle tekrar intihara girişiminde bulunmuştur. Bu olayın neticesinde tedavi için hastaneye kaldırılmış ve tedavisi tamamlandığında Erzurum Cezaevine nakledilmiştir.

Erzurum Cezaevinde başka bir mahkum, Bilal Çoşelav'ın kendisini asmaktan bahsedip durduğunu ve garip davrandığını bu hareketleri sebebiyle çocuk koğuşunda kaygılara neden olduğunu bildirmiştir. 09.02.2004 tarihinde Bilal Çoşelav cezaevinin çocuklara ayrılan kısmından yetişkin mahkumların bulunduğu başka bir koğuşa nakledilmiştir. Ceza infaz memurları tarafından hazırlanan raporda ise bu naklin her ne kadar kimliğinde on yedi yaşında olduğu görülse de daha yaşlı olduğunu iddia eden Bilal Çoşelav'ın talebi üzerine gerçekleştirildiği hususu belirtilmiştir.

16.02.2004 tarihinde ise on yedi yaşındaki Bilal, koğuşundaki kişiler ile anlaşmazlıklar yaşadığını bu sebeple de başka bir koğuşa nakledilmek istediğini Cezaevi müdürüne belirtmiştir.

Bilal Çoşelav 27.02.2004 ile 10.12.2004 tarihleri arasında Erzincan Cezaevi Müdürü ile Cumhuriyet Savcısına toplamda yirmi iki adet mektup göndererek cezaevi müdürünü acil olarak görmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu taleplerine birkaç defa olumlu yanıt verilerek cezaevi müdürü ile görüşürülmüştür. Bu görüşmelerde Çoşelav başka bir koğuşa nakledilmek istediğini belirtmiştir. Yine bu görüşmelerde Çoşelav, ailesinin kendisini düzenli bir biçimde görmeye gelmediğini, parasının olmadığını bu sebeple de çalışmak istediğini söylemiştir.

---

¹ Kararın tam metni için bkz. Çoşelav/Türkiye, Başvuru No: 1413/07, Karar Tarihi: 09.10.2012.

Ceza infaz kurumu memurları tarafından tanzim edilen iki rapora göre, 15.12.2004 tarihinde Çoşelav müdür yardımcısı ile bizzat görüşmüş ve başka bir hücreye nakledilmek istediğini belirtmiştir. Bu talebi reddedilen Bilal tıraş bıçağı ile bir infaz kurumu memuruna saldırmaya çalışmış ve hücresindeki lavaboyu tekmeleyerek kırmış, yatağını ateşe vermiştir.

İnfaz kurumu görevlileri tarafından tutulmuş olan başka bir rapora göre, 17.12.2004 tarihinde saat 10:00 civarı Çoşelav birkaç defa arka arkaya kafasını hücre duvarlarına vurarak kendisini yaralamış ve tedavisi için revire gtrlmştir. Aynı gün Bilal tekrar kendi koğuşuna gönderilmiş ve yalnız başına bir hücreye yerleştirilmiştir. Yine 17.12.2004 günü saat 13:30 srlarında Bilal oşelav hücrede mevcut olan yatak çarşafı ile kendisini hücrenin demir çubuklarına asmıştır. Olay yerinde müdahale edilmiş olsa da başvuranların oğlu kurtarılamamıştır.

17.12.2004 tarihinde ilerleyen saatlerde Erzurum C. Savcısı ile bir hekim ceza infaz kurumuna gelerek Bilal oşelav'ın cesedinin fotoğraflarını çekmiş ve ardından l muayenesi gerçekleştirilmek üzere ceset hastaneye gtrlmştir. l muayenesi raporuna göre asfeksi ölüm sebebi olarak tespit edilmiştir.

17.12.2004 ve 21.12.2004 tarihleri arasında savcılar, ceza infaz kurumu görevlilerinin ve diğer mahkumların ifadelerini almıştır. Cezaevi görevlileri ve mahkumlar bu ifadelerinde Çoşelav'ın sorunlarının olduğunu bildiklerini iddia etmiştir. 30.12.2004 tarihinde bir savcının Çoşelav'ın ailesine ölüm olayının bildirilmesi için Cezaevi Müdürüne talimat verdiği anlaşılmıştır. Bu tarihte Cezaevi müdürü Bilal'in babasına ölüm olayını bildirmiştir. 03.01.2005 tarihinde ikinci başvuran tarafından ceset teşhis edilmiş ve aynı gün ceset cenaze ve defin işlemi için teslim edilmiştir.

Sonuç itibariyle karara konu olayda uyuşmazlık konusu, tutuklu olarak yargılandığı sırada henüz on yedi yaşında olan Bilal oşelav'ın yetişkinler ile koğuşta tutulması ile birlikte bu süreçte tutuklu iken birçok intihar girişiminde bulunması ve en son gerçekleşen girişimle birlikte ceza infaz kurumunda ölümün gerçekleşmiş olmasıdır. Somut olayda AİHM'e başvurulmasının temel sebebi ulusal yetkililerin Bilal oşelav'ın tutuklu olduğu sırada yaşam hakkını koruyamamış olmalarıdır.

II. MERCİLERİN ÇÖZÜMÜ

A. CEZAEVİ DİSİPLİN KURULU

Başvuranlar uzun süre ölümden haberdar edilmediklerini, Bilal'in ailesi ile herhangi bir sorun yaşamadığını ve ölümünden iki gün önce tartıştığı iki ceza infaz görevlisi tarafından öldürülmüş olabileceğini ileri sürmüştür. Ölüm hakkında cezaevi görevlilerinin kendilerini hemen haberdar etmemiş olmaları nedeniyle bu durumun soruşturulması ikinci başvuran tarafından talep edilmiştir.

Bu talebe istinaden ölümün gerçekleştiği gün Çoşelav'ın koğuşunda nöbetçi olan iki infaz görevlisi hakkında cezaevi disiplin kurulu tarafından soruşturma başlatılmıştır. Disiplin kurulu sonuç olarak bu görevlilere uyarıda bulunmaya karar vermiştir.

İnfaz kurumu memurlarına uyarıda bulunulması yönündeki karara ilişkin raporda koğuşta çok fazla hücre bulunması nedeniyle Bilal'in devamlı şekilde takibinin imkansız olduğu belirtilmiştir. Aynı raporun devamında ise koğuşta bulunan gardiyan sayısının artırılması durumunda Bilal'in sürekli olarak denetimini sağlayabilmek adına gerekli tedbirlerin alınabileceği ifade edilmiştir.

B. CUMHURİYET SAVCILIĞININ DEĞERLENDİRMESİ

Bilal Çoşelav'ın cezaevinde tutuklu bulunduğu sırada 17.12.2004 tarihinde ölümün gerçekleştiği gün ilerleyen saatlerde Erzurum C. Savcısı ile bir hekim ceza infaz kurumuna gelerek Bilal Çoşelav'ın cesedinin fotoğraflarını çekmiş ve ardından ölü muayenesi gerçekleştirilmek üzere ceset hastaneye götürülmüştür. Ölü muayenesi raporuna göre asfeksi ölüm sebebi olarak tespit edilmiştir.

17.12.2004 ve 21.12.2004 tarihleri arasında savcılar ceza infaz kurumu görevlilerinin ve diğer mahkumların ifadelerini almıştır. Cezaevi görevlileri ve mahkumlar Çoşelav'ın sorunlarının olduğunu bildiklerini iddia etmiştir. 30.12.2004 tarihinde bir savcının Çoşelav'ın ailesine ölüm olayının bildirilmesi için Cezaevi Müdürüne talimat verdiği anlaşılmıştır. Bu tarihte Cezaevi müdürü Bilal'in babasına ölüm olayını bildirmiştir. 03.01.2005 tarihinde ikinci başvuran tarafından ceset teşhis edilmiş ve aynı gün ceset cenaze ve defin işlemi için teslim edilmiştir

29.04.2005 tarihinde Erzurum Savcısı tarafından Bilal oşelav'ı kimsenin intihara yönlendirmediği ve teşvik etmediği görüşü ile soruşturmaya son verilmiştir. Başvuranlar bu karara karşı itiraz etmişler ve bu kapsamda etkili bir soruşturma yürütülemediğini ileri sürmüşlerdir. İşbu itiraz 07.02.2006 tarihinde reddedilmiş ve bu karar başvuranlara tebliğ edilmiştir.

C. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

21.11.2005 tarihinde başvuranlar bir dilekçe ile Adalet Bakanlığı'ndan Bilal oşelav'ın ölümü sebebiyle tazminat talebinde bulunmuşlardır. Bu dilekçede, Bilal oşelav'ın intihar ettiği kabul edilse dahi, ceza infaz kurumu memurlarının çocuğun yaşam hakkını koruyamadıkları ve bu bakımından gerekli ve yeterli önlemleri almadıklarından ölümün kaynaklandığını iddia etmişlerdir. Bu başvuruya herhangi bir cevap gelmemesi üzerine başvuranlar 08.02.2006 tarihinde Erzurum İdare Mahkemesi'nde Adalet Bakanlığı'na karşı dava açmıştır.

29.12.2006 tarihinde başvuranların davası, Erzurum İdare Mahkemesi tarafından reddetmiştir. Ret kararında Çoşelav'ın aile sorunları sebebiyle intihar etmiş olduğu ve bu sebeple cezaevi memurlarının suçlanamayacağı kabul edilmiştir.

Ret kararına karşı bir hakim karşı görüş sunmuş olup, bu ayrık görüşte, Bilal oşelav'ın olay tarihinde mevcut mevzuata göre yetişkinlerden ayrı olarak hapis hanelerine çocuklara özel bölümünde tutulması gerektiği halde, bu kurala aykırı bir şekilde yetişkinlere ayrılan bölümde tutulduğuna dikkat çekilmiştir. Karşı görüşü savunan hakim, Çoşelav'ın yetişkinler ile aynı yerde tutuluyor olmasının var olan psikolojik sorunlara katkıda bulunma ihtimalinin göz ardı edilmeyeceğini ileri sürmüştür. Yine muhalif olan hakim, Çoşelav'ın kafasını duvara vurmak suretiyle kendisini yaraladığı gün sürekli olarak gözlem altında tutulmuş olması gerektiğini savunmuştur.

D. DANIŞTAY KARARI

Başvuran 12.03.2007 tarihinde Erzurum İdare Mahkemesi'nin kararına karşı kanun yoluna başvurmuştur. 15.12.2010 tarihinde Danıştay, kararı bozmuş ve dosyayı yeniden değerlendirmek üzere Erzurum İdare Mahkemesi'ne göndermiştir. İlgili Danıştay kararında, cezaevi disiplin kurulunun bulgusuna da atıfta bulunmuş olup disiplin kurulu tarafından alınan kararın, psikolojik sorunlar yaşamakta olan Bilal'in

yeteri kadar takip edilmediğini ve bu hususta görevlerini ihmal ettiklerinin kanıtlandığı kanaatine ulaşmıştır.

Danıştay ilgili kararında ayrıca Bilal Çoşelav'ın vefatı hususunda aileye zamanında bilgi verilmemiş olmasını ailenin acısını daha da arttırmış olduğu yönünde karar vermiştir.

Başvuranlar tarafından aktarılan bilgilere istinaden AİHM'e başvuru sırasında Adalet Bakanlığı, Danıştay'ın kararının düzeltilmesine yönelik talepte bulunmuştur. İlgili talebin Danıştay'da incelemesi AİHM'e başvuru sırasında devam etmektedir.

E. AİHM'İN DEĞERLENDİRMESİ

AİHM, başvuruların şikayetlerinin sadece AİHS m. 2 kapsamında incelenmesi gerektiği kanaatindedir. AİHM, Sözleşmenin 2'nci maddesinin ilk cümlesinin, Devlete kasıtlı ve hukuka aykırı öldürmenin yanında kendi yetki alanında bulunan kişilerin yaşamlarının korunmasına ilişkin uygun tedbirleri alma yükümlülüğü getirdiği görüşündedir. Somut olay bakımından bu olaya özgü koşulları inceleyen Mahkeme, ceza infaz kurumu yetkililerine Bilal Çoşelav'ın intihar riski altında bulunduğu yönünde yeterli delillerin sunulmuş olduğunu değerlendirmektedir.

Bilal Çoşelav'ın yetişkin koğuşuna gönderilmesi kararı çocuğun talebi üzerine, başkaca bir değerlendirmede bulunulmaksızın kabul edilmiştir. Mahkeme Bilal Çoşelav'ın yaşı teyit edilmeden talebin kabul edilmiş olmasını şaşkıncı bulmakta ve bu kararın, cezaevi görevlilerinin ne iç düzenlemelere ne de çocuk mahkumların tutukluluğuna ilişkin uluslararası mekanizmalara uygun hareket etmediğini açık bir şekilde gösterdiği kanaatindedir.

Mahkeme, başvuruların oğullarının yetişkinler koğuşunda tutulmasının söz konusu tarihte yürürlükte olan ve Türkiye'nin uluslararası sözleşmeler kapsamındaki yükümlülüklerinin tespit edildiği düzenlemelere aykırı olduğunu değerlendirmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, ulusal makamların Bilal'in sorunlarından haberdar olduğunu dikkate alarak bu makamların yetkileri kapsamında makul bir biçimde değerlendirildiğinde söz konusu riskin ortaya çıkışını engellemeye yönelik tedbirleri alma yükümlülüğü olduğu kanaatindedir. Bu yükümlülük, ceza infaz kurumu yetkililerinin Bilal'i sürekli olarak denetim altında tutmasının yanı sıra psikolojik

sorunlarına ilişkin olarak yeterli desteğin ve tıbbi yardımın sağlanması gerektiği kanaatindedir.

Mahkeme, Bilal oşelav'ın uzman yardımına ihtiyacı olduğunu düşünmektedir. Bilal oşelav'ın kızgınlığı ve sorunları giderek daha da kötü bir hale gelmiş olup bu durumun ceza infaz kurumu yetkilileri tarafından fark edilmesi gerektiğini belirten Mahkeme bu konuda Bilal oşelav'a yeterli gözetimin sağlanmamış olduğu kanaatindedir.

AİHM, Bilal oşelav'ın yetişkin mahkumlar ile aynı yerde tutulması sebebiyle durumun daha da kötüleştiğini ve ulusal yetkili makamların bundan sorumlu olduklarını belirtmiş ve buna ek olarak mevcut sorunların hafifletilmesi amacıyla herhangi bir tıbbi veya uzmanlık gerektiren bir hizmetin sağlanmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Sonuç itibariyle eldeki mevcut deliller ve bilgiler ışığında Mahkeme, Bilal oşelav'ın yaşam hakkının ulusal yetkili makamlar tarafından korunamadığını bu sebeple Sözleşmenin "Yaşam hakkı" başlıklı 2'nci maddesinin esas açısından ihlal edildiği kanaatine ulaşmıştır.

Konu ile ilgili olarak etkin bir soruşturma veya idari yargılama yapıp yapılmadığı hususunda da Mahkeme, mevcut davada ölüm hakkında iki yargılama işlemi başlatıldığını, ilkinin savcının Çoşelav'ı kimsenin intihara yönlendirmediği kararı ile sona erdiği ve bu konudaki itirazın da reddedilmiş olduğunu ve ailenin ölüm olayı hakkında zamanında bilgilendirilmemiş olması nedeniyle soruşturmanın en önemli aşamasında ailenin yer almasının engellendiğini değerlendirmiştir. AİHM, savcının, intihar girişiminin engellenmemesine yönelik iddialar bakımından herhangi bir işlem yapmadığına dikkat çekmiştir.

Ölüm olayına ilişkin ikinci yargılama, başvuru tarihinde Danıştay önünde derdest olan idari yargılamadır. Mahkeme yargılamasının başladığı tarihten olay önüne geldiği zamana kadar geçen uzun süreyi dikkate alarak, bu yargılama bakımından, etkili soruşturma açısından zımni olan çabukluk ve makul sürede yargılama koşulunun yerine getirilmemiş olduğu kanaatindedir.

AİHM, ulusal mahkemelerin yargılamaları hızlandırma bakımından titiz davranmadığını göz önüne alarak, başvuranların başvurudan önce yargılamının

sonucunu beklendilerinin gerekmediğini değerlendirmiştir. Mahkeme, hükümetin iç hukuk yollarının tüketilmesi hususuna ilişkin itirazını reddetmiş ve ulusal yetkili makamların başvuranların oğullarının ölümüne yol açan kişilerin sorumluluklarının belirlenmesine yönelik etkili bir soruşturma yürütülmediği sonucuna varmıştır. Mahkeme AİHS m.2'nin usul yönünden de ihlal edildiği kanaatindedir.

III. ÇÖZÜMLENMESİ GEREKEN HUKUKİ MESELE

Öncelikle incelemeye konu kararda çözülmesi gereken hukuki mesele her şeyden önce Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "Yaşam Hakkı" başlıklı 2'nci maddesi kapsamında bir ihlalin gerçekleşip gerçekleşmediğidir. Somut olayda başvuranlar oğullarının yaşam hakkının korunması için gerekli önlemlerin alınmamış olduğunu iddia etmektedirler. Çalışmamızda bu hakkın kapsamı belirlenmeye ve hangi koşulların gerçekleşmesi halinde bu hakkın ihlalinin oluşacağı tespit edilmeye çalışılacaktır.

AİHM Kararına konu olayda başvuranlar, oğullarının kasıtlı bir şekilde öldürüldüğünü iddia etmiş olsa da davanın kabul edilebilirliği ve esasa ilişkin savunmalarda bu iddiaları sürdürmemiştir. AİHM kararında Sözleşmenin "işkence yasağı" başlığını taşıyan 3'üncü maddesi kapsamında da bir araştırma ve değerlendirme yapılmamış olduğundan çalışmamızda bu yasağa ilişkin bir değerlendirmede bulunulmayacaktır. Başvuranlar ulusal makamların oğullarının yaşam hakkını korumak için gerekli adımları atmadığını ileri sürmeye devam etmişlerdir.

Somut olayda çözülmesi gereken bir diğer hukuki mesele de AİHS m. 6 ve 13 kapsamında etkili bir soruşturmanın yürütülüp yürütülmediğidir. Devlet aktif yükümlülüğünün bir sonucu olarak gerçekleşmiş olan ihlalleri ortaya çıkarmaya yönelik tarafsız ve etkili bir soruşturma yürütmelidir. Bu kapsamda ulusal makamların amacına uygun, ciddi ve etkili bir soruşturma yapıp yapmadığı değerlendirilecektir.

Henüz on yedi yaşında olan Bilal Çoşelav'ın tutukluluğu sırasında yetişkinler ile aynı bölümde tutulduğu sırada ölümün gerçekleşmiş olması nedeniyle haklarında tutuklama kararı verilen çocukların ceza infaz kurumlarının çocuklara ayrılmış olan bölümlerinde ve suç türleri de gözetilmek suretiyle barındırılması gerektiği yönündeki kurala uyulup uyulmadığı hususunun da değerlendirilmesi gerekmektedir.

IV. SONUÇ

A. KONUYA İLİŞKİN MEVCUT HUKUKİ DÜZENLEMELER

1. Uluslararası Sözleşmeler

Karara konu olay bakımından çalışmamızda öncelikle yaşam hakkına ilişkin düzenlemeler incelenecektir. Yaşam hakkının korunmadığı bir düzende diğer haklar üzerinde bir tartışma yapılması mümkün olmayacaktır². Yaşam hakkı kişiye tanınmış olan en temel haktır. Yalnızca çocuklar bakımından değil tüm insanlar bakımından geçerlidir. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisi madde 3’de “*Herkesin yaşama hakkı ile kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı vardır*” denilerek yaşam hakkının ayırım gözetilmeksizin herkese tanınmış olduğu açık bir şekilde ifade edilmiştir. Yine Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi’nin 2. maddesinde herkesin yaşama hakkına sahip olduğu düzenleme altına alınmıştır. Bildirgeler devlet açısından tavsiye niteliğinde olan belgeler olduğu için bu konuda kapsamlı çalışmalar yapılarak yaşam hakkı uluslararası sözleşmeler ile düzenleme altına alınmıştır³.

Uluslararası Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi’dir. Bu sözleşmenin 6. maddesinde yaşama hakkı düzenlenmiştir. Anılan sözleşmede herkesin doğuştan yaşama hakkı olduğu belirtilmiş ve bu hakkın hukuk tarafından korunacağı garanti altına alınarak kimsenin yaşama hakkından keyfi bir şekilde yoksun bırakılamayacağı düzenlenmiştir.

AİHS’nin “*Yaşam hakkı*” başlıklı ikinci maddesinde aynen “*Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçta dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın infaz edilmesi dışında, hiç kimsenin yaşamına kasten son verilemez.*” denilmek suretiyle yaşam hakkı düzenleme altına alınmıştır.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi⁴ madde 6’da “*Taraf Devletler her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu kabul ederler. Taraf Devletler*

---

² **Dönmez, Burcu:** Çocuk Yargılaması Ceza Muhakemesi Hukukunda Çocuklara Özel Soruşturma Ve Kovuşturma Kuralları, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 2020, s. 54.

³ **Dönmez,** s. 28.

⁴ BM Genel Kurulu tarafından oluşturulmuş olan komisyon tarafından hazırlanan tasarı Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ismi ile 20.11.1989 yılında BM Genel Kurulu tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir. Anılan sözleşme 02.09.1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Çocuk

çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için mümkün olan azami çabayı gösterirler” şeklinde düzenlemeye yer verilerek her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğu kabul edilmiştir. Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi en geniş kapsamda onaylanmış insan hakları belgesi niteliğini taşımakla beraber iki yüz devlet tarafından onaylanmıştır. Ülkemiz bakımından da Anayasamızın 90. maddesinin son fıkrası uyarınca Çocuk Hakları Sözleşmesi yasa üstü konuma ulaşmıştır.

Bütün uluslararası sözleşme metinlerinde insan yaşamının korunması hususunda temel bir güvenceye yer verilmiştir. Kural bu şekilde olsa da bazı durumlarda insan yaşamına son verilmesinin hukuka uygun sayıldığı haller de mevcuttur. Bunlara, meşru savunma halleri, kaçan kişinin yakalanması ile ayaklanmanın bastırılması amacıyla kanuni sınırlar içinde silah kullanılması sonucunda gerçekleşen ölüm olayları örnek olarak verilebilir⁵.

Somut olayda başvuranlar, yetkililer tarafından etkili bir soruşturma yürütülmediğini iddia etmiştir. Devletin yaşam hakkını korumaya yönelik pozitif yükümlülüğünün yanında bunun usuli bir uzantısı olarak etkili bir soruşturma yapma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Bu usuli yükümlülük yerine getirilmediği takdirde, AİHM hem yaşam hakkının ihlalinden hem de bu ihlal iddiası ile ilgili olarak etkili bir soruşturma yapılmamış olması sebebiyle mahkumiyet kararı verebilmektedir⁶.

Etkili soruşturma yükümlülüğü AİHS’de açık bir şekilde düzenleme altına alınmamıştır. Devlete usuli yükümlülük getiren bu kural daha çok AİHM kararları ile gündeme gelmektedir. AİHM’nin, Sözleşmenin 2. maddesinde düzenleme altına alınan yaşam hakkı ile 3. maddesinde yer alan işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin ihlal iddiaları hakkında taraf devletlerin etkili bir soruşturma yürütme yükümlülüğü bulunduğu yönünde çok sayıda kararları mevcut olması nedeniyle bu konu, konu ile ilgili içtihatlar başlığı altında incelenecektir.

Bir çocuk hakkında tutuklama kararı verildiği takdirde çocukların ceza infaz kurumlarının bunlara özgü bölümlerinde ve suç türleri de gözetilmek suretiyle barındırılması gerekmektedir. 20.11.1989 tarihinde BM Genel Kurulu tarafından kabul

---

Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ni 9 Aralık 1994’de onaylamış ve 27 Ocak 1995 tarihinde yürürlüğe sokmuştur, RG. 27.01.1995, S. 22189.

⁵ **Tezcan, Durmuş/Erdem, Mustafa Ruhan/Sancakdar, Oğuz/Önok, Murat:** İnsan Hakları El Kitabı, Seçkin Yayıncılık, 9. Baskı, Ankara, 2021, s. 92.

⁶ **Tezcan/Erdem/Sancakdar/Önok,** s. 121-122.

edilen 1989 Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin 37/c maddesinde “Özgürlüğünden yoksun olan her çocuk, kendi yararı aksini gerektirmedikçe, özellikle yetişkinlerden ayrı tutulacak ve olağanüstü durumlar dışında ailesi ile yazışma ve görüşme yoluyla ilişki kurma hakkına sahip olacaktır.” şeklinde ifadelerle yer verilmiştir.

Bu konuda bir başka bir detaylı düzenleme ise Birleşmiş Milletler Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgari Standart Kurallar düzenlemesi altında yapılmıştır. Bu kurallar Pekin (Beijing) kuralları olarak da öğretilmektedir. Pekin kuralları m. 13.4⁷'te tutuklu olarak yargılanmakta olan çocukların yetişkinlerden ayrı bir kurumda veya aynı kurumda çocuklara özel bir bölümde tutulmaları gerektiği düzenleme altına alınmıştır.

Yine tutuklu olarak yargılanan çocukların yetişkin suçlulardan ayrı tutulmasına ilişkin bir başka düzenleme de Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları içerisinde yer almaktadır. Bu kuralları barındıran belge, taraf devletler açısından doğrudan bağlayıcı değildir⁸. Belgenin 29. bendinde⁹, “Çocuklar, büyüklerle aynı ailenin mensubu olmadıkça, bütün tutma kurumlarında yetişkinlerden ayrı yerlerde tutulurlar. Çocuklar, kendileri için yararlı olacağı kanıtlanmış özel bir program içinde, özenle seçilmiş büyükler ile kontrol altında bir araya gelebilirler.” şeklinde ifadeye yer verilmiştir.

2. Türk Hukuku

En temel hak olan yaşama hakkı Anayasa m. 17'de düzenlenmiştir. “Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı” başlığını taşıyan 17. maddede; “Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.” şeklinde yaşama hakkı güvence altına alınmıştır. Yine aynı maddenin dördüncü fıkrasında, belirli istisnai durumlar haricinde kişinin yaşamına son verilemeyeceği düzenlenmiştir.

Türk hukukunda çocukların yaşam hakkına ilişkin ayrı bir düzenleme mevcut olmamakla beraber AY m. 41'de, Devletin çocukların korunması için gerekli tedbirleri

⁷(https://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uakararlar/cocukadaletsistemininuygulanmasi.pdf) Erişim Tarihi: 19.12.2022.

⁸ Dönmez, s. 42.

⁹(http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uakararlar/ozgurlugundenyoksunbirakilmis.pdf) Erişim Tarihi: 20.12.2022.

alacağı ifade edilmiş, Devlete her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirler alma yükümlülüğü getirilmiştir.

Yine hukukumuzda Anayasa’da yer alan düzenlemelerin yanında yaşam hakkının korunmasına yönelik birçok düzenleme mevcuttur. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda, kasten öldürme suçu, intihara yönlendirme suçu ile taksirle öldürme suçları hayata karşı suçlar bölümü altında düzenlenmiştir. Sayılan suçlar ile korunması amaçlanan hukuksal yarar yaşama hakkıdır.

Soruşturmanın etkili bir şekilde yürütülmesi soruşturmayı yürüten makamların en temel görevlerinden birisidir. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu dikkate alındığında soruşturmanın etkinliği ilkesine büyük önem verildiği sonucuna ulaşılmaktadır¹⁰. Etkili bir soruşturma için CMK’da savcıya etkin bir rol verilmiş, istisnalar haricinde tüm işlemler için savcı yetkili ve görevli kabul edilmiştir. CMK’nın 160’ıncı maddesinde savcının ihbar ya da başka bir şekilde bir suçun işlendiği izlenimini yaratan bir durumu öğrenir öğrenmez işin gerçeğini araştırmaya başlaması gerektiği düzenlenmiştir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise savcının maddi gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanın gerçekleştirilebilmesi için yardımcısı olan kolluk görevlileri aracılığıyla, şüphelini lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına almak ve şüphelinin haklarını korumakla görevli olduğu ifade edilmiştir.

Soruşturma evresinin sonunda toplanmış olan deliller suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe derecesi oluşturuyorsa Cumhuriyet savcısı tarafından bir iddianame düzenlenmek suretiyle kamu davası açacaktır. Aksi durumda ise kovuşturmaya yer olmadığına karar verecektir. 5271 sayılı CMK’nın 172’nci maddesinin 3. fıkrasında; kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararın etkin soruşturma yapılmaksızın verildiğinin AİHM’in kesinleşmiş bir kararı ile tespit edilmesi veya bu karar aleyhine AİHM’e yapılmış olan başvuru hakkında dostane çözüm veya tek taraflı deklarasyon neticesinde düşme kararı verilmesi durumunda yeniden soruşturma yapılması gerektiğine ilişkin düzenleme yer almaktadır. Bu kanuni düzenleme ile yasa koyucu, etkin soruşturma yapılması zorunluluğunu vurgulamıştır.

Tutuklanmasına karar verilen çocukların infaz kurumlarının onlara ayrılmış olan bölümlerinde tutulmasına ilişkin kural 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik

---

¹⁰ Şahin, *Cumhur/Göktürk, Neslihan*: Ceza Muhakemesi Hukuku-I, Seçkin Yayıncılık, 12. Baskı, Ankara, 2021, s. 97.

sırasında meydana gelen yaralamalara açıklık getirmenin Devletin yükümlülüğü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı kararda bu yükümlülüğün bireyin ölümü halinde daha da bağlayıcı olacağına karar verilmiştir.

Mahkeme *Keenan/Birleşik Krallık* kararında¹³, toplumda güvenlik sağlama konusundaki zorlukları ve insan davranışlarının tahmin edilemezliğini de dikkate almak suretiyle pozitif yükümlülüğe sınırlama getirerek, bunun yetkililere orantısız veya imkansız bir yükümlülük getirecek şekilde anlaşılması gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Aynı kararda, intihara yatkınlığı olan mahkum ile alakalı olarak pozitif yükümlülüğün doğması için ulusal yetkililerin belirli bir birey bakımından onun yaşamına ilişkin gerçek ve ani bir riskin varlığının ilgili tarihte bilinmesi veya bilinmesi gerektiği ve bu şekilde olması halinde, mantıklı bir biçimde değerlendirildiğinde, yetkileri kapsamında bu riskin ortaya çıkışını önleyebilecek tedbirlerin alınmamış olduğunun ortaya konulması gerektiği kanaatine ulaşmıştır.

Tanrıbilir/Türkiye Başvurusunda Mahkeme, Sözleşmenin 2'nci maddesinin 1'inci paragrafının Devletlerin iç hukuk düzenlerinde kendi yargısına tabi olan kişilerin yaşamına keyfi ve kanunsuz olarak son vermesini açık bir şekilde yasakladığı gibi, üçüncü kişilerin fiillerine veya gerektiğinde kendi fiillerine karşı da koruma amacıyla gerekli olan tüm önlemleri almaları konusunda pozitif yükümlülük getirdiğini hatırlatarak karar vermiştir¹⁴.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi *Kılavuz/Türkiye*¹⁵ başvurusunda, ölen kişinin intihar etme riskinin ulusal yetkililer tarafından bilinmesine rağmen, bu trajediyi önlemeye yönelik hiçbir makul tedbirin alınmadığı, intiharı önlemeye yönelik girişimlerde bulunmayan Devlet görevlilerinin Sözleşmenin 2/1. maddesi uyarınca sorumluluklarının bulunduğu sonucuna ulaşmıştır. Karara konu olayda ölen kişinin akıl sağlığına ilişkin belirsizlikler mevcut olduğu halde cezaevine kabul edilmiş ve tek başına hücreye konulmuş mevcut risklere rağmen kemerini taşımasına izin verilmiş ve bir çarşaf buldurmasına izin verilmiştir. Sonuç olarak AIHM, Sözleşmenin 2'nci maddesinin esastan ihlal edildiğine karar vermiştir.

---

¹³ Keenan/Birleşik Krallık, Başvuru No: 27229/95, Karar tarihi: 03.04.2001.

¹⁴ Tanrıbilir/Türkiye, Başvuru No: 21422/93, Karar tarihi: 16.11.2000., (<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-63543%22%7D>) Erişim Tarihi: 21.12.2022.

¹⁵ Kılavuz/Türkiye, Başvuru No: 8327/03, Karar Tarihi: 21.10.2008, (<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-123598%22%7D>) .Erişim Tarihi: 21.12.2022.

Akıl hastası bir tutuklunun hücre cezasını çektiği sırada intihar ettiği başka bir olayda da daha önce de intihar girişiminde bulunan tutuklu bu olaydan sonra gözetim altına alınmamıştır. Tutuklunun ruhsal durumunun dikkate alınmadığı olayda Mahkeme, günlük ilaç tedavisinin gözetim altında yapılmamış olmasını tutuklunun ölümüne katkısının bulunduğu kanaatine ulaşarak Devlet yetkililerinin yaşam hakkını koruma yönündeki pozitif yükümlülüklerini yerine getirmedikleri gerekçesiyle ihlal kararı vermiştir¹⁶.

Etkili bir soruşturma yürütülmesine ilişkin yükümlülük AİHM içtihatlarında Sözleşmenin 2'nci maddesinden doğan bir yükümlülük olarak kabul edilmekle birlikte bu yükümlülüğe aykırı davranılması halinde 13'üncü madde ile teminat altına alınan hak ihlali gündeme gelebileceği ancak 2'nci maddenin usuli yükümlülüğü ayrı bir yükümlülük olarak kabul edilmektedir¹⁷.

Tutuklu olarak yargılandığı esnada birden çok intihar girişiminde bulunan kişinin ölümü ile sonuçlanan başka bir olayda Mahkeme, derdest davaların yedi yıldan uzun sürmüş olması ve temyiz mahkemesinde iken savcının önemli sorunları yanıtız bıraktığı gerekçeleriyle etkili bir soruşturmanın yürütülmediği sonucuna ulaşarak Sözleşmenin 2. maddesinin usul yönünden ihlal edildiğine karar vermiştir¹⁸.

AİHM Güveç/Türkiye¹⁹ kararında, henüz on sekiz yaşını doldurmamış olan başvuran hakkında, yetişkinler ile aynı bölümde tutulmasına ilişkin değerlendirmede

---

¹⁶ Renold/Fransa, Başvuru No:5608/05, Karar Tarihi 16.10.2008, (<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22ilhan%20giri%C5%9Fimi%20tutuklu%22%22%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%22CHAMBER%22%22itemid%22:%5B%22001-119587%22%22%5D%7D>).Erişim Tarihi: 21.12.2022.

¹⁷ İlhan/Türkiye Başvurusu, Başvuru No: 22277/93, Karar Tarihi: 27.06.2000, (<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22ilhan%20giri%C5%9Fimi%20tutuklu%22%22%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%22CHAMBER%22%22itemid%22:%5B%22001-58734%22%22%5D%7D>) Erişim Tarihi: 21.12.2022; Öneriyıldız/TÜRKİYE Başvurusu, Başvuru No: 48939/99, Karar Tarihi: 30.11.2004,

(<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22%22NERYILDIZ%22%22%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%22CHAMBER%22%22itemid%22:%5B%22001-67614%22%22%5D%7D>) Erişim Tarihi: 21.12.2022.

¹⁸ IonelGarcea adına Romanya İnsan Haklarını Koruma Derneği –Helsinki Komitesi/Romanya Başvurusu, Başvuru No: 2959/11, Karar Tarihi, 24.03.2015, (<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22tutuklu%20%22etkili%20bir%20soru%C5%9Furma%20intihar%22%22%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%22CHAMBER%22%22itemid%22:%5B%22001-168677%22%22%5D%7D>) Erişim Tarihi: 21.12.2022.

¹⁹ Güveç/Türkiye Başvurusu, Başvuru No: 70337/01, Karar Tarihi: 20.01.2009, (<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22g%C3%BCve%C3%A7%22%22languageiso code%22:%5B%22TUR%22%22%22appno%22:%5B%2270337/01%22%22%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%22CHAMBER%22%22itemid%22:%5B%22001-119474%22%22%5D%7D>) Erişim Tarihi: 20.12.2022.

bulunmuştur. Karara konu olayda başvuru henüz on beş yaşındayken mevcut ulusal düzenlemelere aykırı bir şekilde yetişkin cezaevinde yetişkinlerle aynı bölümde tutulmuştur. Başvuru tutukluluğunun beş yılını yetişkinlerle birlikte geçirmiş olup bu durum psikolojik sorunların doğumuna sebep olmuş ve başvuru birden fazla defa intihar girişiminde bulunmuştur. Mahkeme kararında, tutuklu olarak yargılanan başvuranın mevcut kurallara aykırı bir şekilde yetişkinler ile aynı yerde tutulmasının onun psikolojik sorunlarının artmasına sebep olduğu ve netice olarak başvuranın bir çok defa intihar girişiminde bulunduğu sonucuna varmıştır. Mahkeme Sözleşmenin 3. maddesi ile 6. maddesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

Çalışmamızda incelenen AİHM içtihatları dikkate alındığında, Devletin gözetimi altında bulunan kişilerden sorumluluğunun bulunduğu, bu kişilerin yaşamını koruma yönünde yükümlülüğünün mevcut olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Devlet yine gözetimi altında meydana gelen şüpheli ölümleri etkili bir şekilde soruşturmakla yükümlüdür. Çocuklar bakımından bu yükümlülükler daha fazla önem taşımaktadır. AİHM içtihatlarında, tutuklu çocukların yetişkinlerden ayrı bir yerde barındırılması gerektiği hususuna çok büyük önem verilmektedir. Kanaatimizce de tutuklu çocukların yetişkinlerden ayrı bir yerde tutulmamış olmasının çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri çok büyüktür.

2. Anayasa Mahkemesi Kararları

Anayasa Mahkemesi *Semra Omak/Türkiye* Başvurusu hakkındaki kararında²⁰, tutuklu olarak yargılanan ve çocuk koğuşunun mutfak bölümünde daha öncesinde kantinden elde ettiği çamaşır ipi ile intihar etmesine ilişkin olayda Mahkeme infaz kurumu görevlilerinin bilinen gerçek ve yakın risk karşısında yaşam hakkının korunması bakımından gerekli makul tedbirleri adlıklarından bahsedilemeyeceğini, bu sebeple de tutuklu yargılanan çocuğun kendi eylemlerine karşı korunamaması sebebiyle AY m. 17'nin gerektirdiği yaşamı korumaya yönelik yükümlülüğün ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Aynı kararda Mahkeme, yaşam hakkının usul boyutuyla ihlal edilip edilmediğine ilişkin bir değerlendirmede bulunmuş ve gerekli araştırmaların yapılmamış olması ile sonuca etkili olacak kişilerin ifadelerinin alınmamış olması gerekçeleriyle somut olayda yürütülen soruşturmada etkili ceza soruşturma yükümlülüğünün de ihlal edildiğine karar vermiştir.

---

²⁰ AYM, Başvuru No: 2016/78494, 12/11/2019 Tarihli *Semra Omak* Başvurusu, (<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2016/78494>) Erişim Tarihi: 21.12.2022.

Doğan Demirhan/Türkiye başvurusu²¹, Anayasa Mahkemesi'nin etkili soruşturma bakımından inceleme yaptığı bir diğer başvurudur. Somut olayda başvuru çocuğunun öldürüldüğünü iddia etmiş olsa da soruşturma neticesinde, ölenin intihar ettiği anlaşılmış ve kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilmiştir. AYM bu başvuruya ilişkin kararında soruşturmadaki bütün aksaklık ve eksiklikleri tek tek belirtmek suretiyle soruşturmanın etkili bir şekilde yürütülmemiş olması sebebiyle ihlal kararı vermiştir. Yine intihar sebebiyle Savcı tarafından kovuşturmayaya yer olmadığı yönünde karar verilen başka bir olayda da AYM, yaşam hakkına ilişkin olarak etkin bir soruşturma yürütülmemesi nedeniyle ihlal kararı vermiştir²².

Anayasa Mahkemesi de AİHM ile aynı görüşte olup Devletin gözetimindeki kişilerin ölümlerinden sorumlu olduğu yönünde kararlar vermektedir. Burada yine aynı şekilde Anayasa Mahkemesi meydana gelen ölümlerin etkili bir şekilde soruşturulması gerektiğini belirtmekte ve bu usuli yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde ihlal kararı vermektedir.

3. Yargıtay'ın Görüşü

Yargıtay 5. Ceza Dairesi'nin bir kararında²³, ceza infaz kurumu görevlilerini, hükümlünün kendisine zarar verme eğiliminde bulunduğunu bildikleri halde gerekli olan önlemleri almamış olmaları sebebiyle görevi kötüye kullanma suçunun yasal unsurları itibariyle oluştuğunun kabul edilmesi gerektiği yönünde hüküm kurmuştur. Yağma suçundan hükümlü olan kişinin daha önceden intihara teşebbüs ettiği olayda hükümlü tekli koğuşa alınmış iki gün sonrasında duş aparatına astığı çarşaf ile intihar etmiştir. Yargıtay kararında İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi m.3'e, AİHS m.2'ye, Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi m. 6'ya ve Anayasa m. 17'ye işaret edilmiştir. Somut olayda hükümlünün şizofreni teşhisi ile tedavi gördüğü ve şahsın kendisine zarar verme eğiliminde olduğundan sağlık kuruluşunda tedavi edilmesi gerektiğine ilişkin görüş bildirildiği bilgisine yer verilmiştir. Netice itibarıyla Yargıtay 5. Ceza Dairesi hükümlünün kendisine zarar verme eğiliminde olduğunun bilinmesine rağmen ceza infaz kurumu yetkilileri tarafından gerekli güvenlik tedbirlerinin alınmadığından bahisle kanundaki emredici hükümlerin gereklerini yerine getirmede

²¹ AYM, Başvuru No: 2013/3908, 06.01.2016 Tarihli Doğan Demirhan Başvurusu, (<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/3908>) Erişim Tarihi: 22.12.2022.

²² AYM, Başvuru No: 2013/4668, 16.09.2015 Tarihli Fahriye Erkek ve Diğerleri Başvurusu, (<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/4668>) Erişim Tarihi: 22.12.2022.

²³ Y.5. CD. 25.01.2016 T., 2013/16375 E., 2016/829 K. (www.kazanci.com) Erişim Tarihi: 08.01.2023.

ihmal ve gecikme gösterdiklerini ve bu şekilde görevi kötüye kullanma suçunun yasal unsurlarının oluştuğu kanaatine ulaşmıştır.

Yine Yargıtay 5. Ceza Dairesi bir başka kararında; gözaltına alınmış olan kişinin nezarethanede intihar ettiği olayda, gözaltına alınan kişinin nezarethaneye alınırken kendisine zarar verebileceği eşyaların tamamından arındırılması gerektiği ve bu süreçte kendi hayat bütünlüğü bakımından risk ve tehlike oluşturması sebebi ile sıkı ve etkili bir şekilde gözetim altında tutulması gerektiğini belirtmiştir. Yargıtay 5. Ceza Dairesi nezarethane sorumlusunun gelişen olaylara müdahalede bulunmamış olması nedeniyle sanığın sorumluluğunu yerine getirmediği gerekçesiyle beraat kararı verilemeyeceği yönünde kanaate ulaşmıştır²⁴.

C. DOKTRİNDEKİ GÖRÜŞLER

Diğer tüm insan haklarının varlık sebebi olarak kabul edilmiş olan yaşam hakkı, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 3'üncü maddesinde herkes için temel bir hak olarak kabul edilmiştir. Yaşam hakkı, tüm insanlar için kabul edilmiş bir hak olup yaşam hakkının koruma altına alınmadığı bir düzende diğer hakların tartışılmasına yer yoktur²⁵.

İnsan haklarının kullanımı ile hukuk devleti ilkesi arasında çok yakın bir ilişki bulunmaktadır. Gerçekten de hukuk devleti ilkesinin etkili bir şekilde uygulandığı bir ülkede, insan hakları gerçek anlamda kullanılmaktadır. Bu ülkelerde, kişi kendi kaderini kendisi tayin edebilmekte ve kendi iradesine göre bunu şekillendirebilmektedir²⁶. Ancak söz konusu çocuklar olduğunda, içinde buldukları özel durum sebebiyle kendi kaderlerini tayin etme ve şekillendirme yetileri kısmen veya tamamen bulunmaması nedeniyle ailelerinin ve Devletin yardımına ihtiyaç duymaktadırlar²⁷.

---

²⁴ Y.5. CD., 09.12.2015T., 2015/10163E., 2015/17140K. (www.kazanci.com) Erişim Tarihi: 07.01.2023.

²⁵ Dönmez, s. 53.

²⁶ Öztürk, Bahri/Tezcan, Durmuş/Erdem, Mustafa Ruhan/Gezer, Sırma/Saygılar Kırıt, Yasemin F./Alan Akacan, Esra/Özaydın, Özdem/Erden Tütüncü, Efser/Altınok Villemin, Derya/Tok, Mehmet Can: Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 15. Baskı, Ankara, 2021, s. 29; Şahin/Göktürk, Ceza Muhakemesi Hukuku-I, s. 102; Özbek, Veli/Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar: Seçkin Yayıncılık, 15. Baskı, Ankara, 2022, s. 46.

²⁷ Dönmez, s. 54.

En temel hak olan yaşam hakkı birçok uluslararası sözleşmeyle ve başta Anayasamız olmak üzere ulusal düzenlemelerle koruma altına alınmıştır. Yaşama hakkı esasında “*insan yaşamını*” koruma altına almaktadır. Yaşama hakkı, bireyin fiziksel ve biyolojik bütünlüğünü devam ettirebilmesi bakımından gerekli olan sağlık ve bütünlük içinde doğması, varlığını moral entelektüel gelişim imkanları dahilinde sürdürebilmesi ve hukuk süjesi olarak kişinin doğal sınırlamalar haricinde yok edilememesidir²⁸.

Yaşam hakkının ortaya konulabilmesi bakımından bu hakkın ne zaman başladığının ve ne zaman sona erdiğinin tespit edilmesi gerekmektedir. Öğretide, yaşam hakkının tam ve sağ olarak doğmak şartıyla ana rahmine düştüğü andan itibaren başladığı kabul edilmektedir. AİHS m. 2 kapsamında yaşamın başlangıcı ve sona ermesi değerlendirildiğinde, AİHM kararlarında, her somut olay bakımından koşullarına göre ayrı ayrı değerlendirme yapılıyor olsa da ağırlıklı olarak çocuğun yaşam hakkının doğum ile korunduğu sonucuna ulaşılmaktadır²⁹. Fetüsün yaşam hakkının tam olarak koruma dışında bırakılmadığını da ifade etmek gerekmektedir³⁰. Görüldüğü üzere AİHM, yaşamın başlangıcı ve sonu bakımından taraf devletlere takdir hakkı tanımaktadır³¹.

İnsan hakları ve dolayısıyla yaşam hakkı, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardandır. Kişi bu haklarını, hiç kimseden onay, rıza veya karar almaksızın bizzat kullanır. Öğretide bir görüşe göre, yaşam hakkı bakımından kişinin kendisine karşı korunması mümkün değildir³². Ancak AİHM yerleşik içtihatlarında kimi hallerde kişinin kendi eylemlerine karşı korunmasını Devletin bir yükümlülüğü olarak kabul etmektedir³³.

Sözleşmenin 2’nci maddesinde ve Anayasa’nın 17’nci maddesinde yaşam hakkının istisnaları sayılmıştır. Bu istisnalardan ilki ölüm cezası olup, ölüm cezası da 6 ve 13 numaralı protokoller ile Sözleşme’den ve 5170 sayılı Kanun ile AY m. 17’den kaldırılmıştır. İkinci istisna ise meşru savunma halleridir. Üçüncü istisna yakalama ve kaçmanın önlenmesi sırasında ölüm meydana gelmesidir. Öngörülmüş olan son istisna

²⁸ Öztürk/Tezcan/Erdem, s. 101-102.

²⁹ Dönmez, s. 56.

³⁰ Gözübüyük, Şeref/Gölcüklü, Feyyaz: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, Turhan Kitapevi, 11. Baskı, Ankara, 2016, s. 168.

³¹ Tezcan/Erdem/Sancakdar/Önok, s. 104.

³² Öztük/Tezcan/Erdem, s. 102.

³³ Tanrıbilir/Türkiye, Başvuru No: 21422/93, Karar tarihi: 16.11.2000.

ise ayaklanmanın bastırılması durumudur³⁴. Ancak bir ayaklanmanın bastırılması sırasında meşru müdafaa veya zorunluluk halinin koşulları mevcut olmadıkça öldürmenin hukuka uygun olduğundan bahsetmek mümkün olamayacaktır.

Çocuklar bakımından yaşama ve gelişme hakkına özel bir önem ve öncelik verilmiştir. Diğer haklar yaşam hakkı üzerinde yükselmektedir. En temel hak olan yaşama hakkı, kişinin kendisine karşı korunması, kişinin üçüncü kişilere karşı korunması ve kişilerin toplum ile devlete karşı korunması sonuçlarını doğurmaktadır³⁵. Mevcut uluslararası sözleşmelerde yer alan düzenlemeler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne de yansımış ve her çocuğun temel yaşam hakkına sahip olduğu kabul edilmiştir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin çocukların yaşam hakkı bakımından getirdiği düzenlemeler az da olsa diğer düzenlemelerden farklılıklar içermektedir. Devletler çocuğun yaşam ve gelişim hakkını güvence altına almak ile yükümlü olup çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için azami çabayı göstermekle görevlidir. Ülkemizde Anayasa m. 17'ye göre herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ver geliştirme hakkına sahiptir. Bu hükümler bağımsız bir kişilik tanımlamamakla beraber³⁶, düzenlemelerde "herkes" ifadesi kullanılmış olduğundan bu hakların çocuklar için de geçerli olduğu kabul edilmektedir³⁷.

Çocukların yaşam hakkı, ÇHS'de yer alan düzenleme ile çocukların yaşam süresinin uzatılması, hastalıklar ile mücadele edilmesi, çocuk ölümlerinin sayısı olarak düşürülmesi, sağlık şartlarının iyileştirilmesi, yeterli temiz su ve besin temini gibi güvencelerin de sağlanmış olması gerekmektedir³⁸.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, yaşam hakkı ile ilgili olarak devletin pozitif ve negatif yükümlülüklerine ek olarak etkili bir soruşturma gerçekleştirme yükümlülüğünün de mevcut olduğunu belirtmektedir. AİHM, yaşam hakkının ihlal edildiği durumlarda etkin bir soruşturma gerçekleştirilmesine ilişkin usuli yükümlülüğü içtihatlar ile bu hak kapsamına dahil etmiştir³⁹. Benzer şekilde Anayasa Mahkemesi de etkili bir soruşturma yürütülmediği şeklindeki kararlarında, yetkili olan

---

³⁴ Tezcan/Erdem/Sancakdar/Önok, s. 92.

³⁵ Öztürk/Tezcan/Erdem, s. 102.

³⁶ Gören, Zafer: "Çocuk Haklarının Anayasal Garantisi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Y. 11, S. 12, Güz 2012/2, s. 45-105.

³⁷ Tuna, Cem: Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde Çocuğa Tanınan Haklar, Disiplinlerarası Yaklaşımla Çocuk Hakları, Editör HAREKET, Erdem, Pagem Akademi, 1. Baskı, Ankara, 2020, s. 81.

³⁸ Dönmez, s. 57.

³⁹ Öztürk/Tezcan/Erdem, s. 104.

makamlar tarafından gerekli delillerin toplanarak bunların sonucuna göre özenle değerlendirmelerde bulunulması gerektiği yönünde karar vermektedir⁴⁰.

Bir suç iddiası ile beraber Cumhuriyet Savcısının yönetimi ve denetimi altında bir soruşturma yürütülür. Soruşturma neticesinde söz konusu uyuşmazlığın yargılama makamı önünde tartışılması gerektiği sonucuna ulaşırsa bir iddianame düzenlenmelidir. İddianamenin düzenlenmesinde genel ve soyut ifadelerle yetinilmeyecek olup mevcut deliller detaylı bir şekilde değerlendirilmeli ve ulaşılan sonuçlar gerekçeleri ile birlikte ortaya konulmalıdır. Burada sadece şüphelinin aleyhine olan hususlar değil lehine olan hususlar da ortaya konulmalıdır. Şüpheli hakkında hangi cezaya veya güvenlik tedbirine hükmedilmesi isteniyorsa bunların her birinin ayrı ayrı ve açık bir şekilde belirtilmesi gerekmektedir. Bu sayede etkili bir soruşturma yapılmış olacaktır⁴¹.

Etkin soruşturma yükümlülüğü bir davranış yükümlülüğüdür. Devletin detaylı ve etkin bir soruşturma yürütme yükümlülüğü bağlamında etkili bir soruşturmaya ilişkin standartları karşılayan ve bulgular çerçevesinde cezaların uygulanmasını sağlayabilecek tarafsız ve bağımsız resmi bir soruşturma usulünün mevcut olması gerekmektedir. Sonuç olarak resmi makamlar hızla ve büyük bir gayret içerisinde çalışmalıdır⁴².

Burada yürütülecek olan soruşturmanın en temel amacı yaşama hakkının etkili bir şekilde korunmasını teminat altına almak ve gerçekleşen ölümlerde sorumluluğu doğabilecek ulusal yetkililerin hesap vermelerini sağlamaktır. Açıklanan sebeplerle yürütülecek olan soruşturmanın sorumluları tespit edebilecek ve olayı aydınlayabilecek etkinlikte olması gerekmektedir. Olayın ve sorumluların tespitinde soruşturmanın etkinliğini sağlayacak olan unsurlardan biri de soruşturmanın kamu denetimine açık olmasıdır⁴³. Sonuç olarak devletin usuli yükümlülüğünü oluşturan ve aslen pozitif yükümlülüğün bir uzantısını oluşturan etkili soruşturma yükümlülüğü doğal olmayan ölüm olaylarında etkin bir soruşturmanın yürütülmesini gerekli kılmaktadır.

---

⁴⁰ Şahin/Göktürk, s. 100-101, dn. 110; AYM, Başvuru No: 2016/3389, 21/11/2019 Tarihli Serhat Ölgen Başvurusu.

⁴¹ Şahin/Göktürk, Ceza Muhakemesi Hukuku-I, s. 97.

⁴² Tezcan/Erdem/Sancakdar/Önok, s. 95-96.

⁴³ Tezcan/Erdem/Sancakdar/Önok, s. 96.

Çocuk yargılamasının yetişkinlerden farklı kurallara tabi olması kendisini çocuklar hakkında uygulanan tutuklama kararının ve cezaların yerine getirilmesinde de göstermektedir. Çocukların, yetişkin tutuklular ve mahkumlar tarafından istismar edilmemesi ve özel iyileştirme programlarına tabi tutulabilmeleri için yetişkinlerden ayrı tutulmaları gerekmektedir. Bu ilkeye “ayrı tutulma ilkesi” denilmektedir⁴⁴.

Çocuk cezaevlerinin gelişimi 1595 yılında Amsterdam cezaevinin kurulması ile birlikte başlamıştır⁴⁵. Çocuklar hakkında verilecek olan tutuklama kararının icrası çocuk ceza infaz kurumlarında gerçekleştirilecektir⁴⁶. 5275 sayılı CGTİK m. 11’de çocuk kapalı ceza infaz kurumları, çocuk hükümlüler ile çocuk tutukluların barındırıldıkları, firara karşı engelleri bulunan ve iç ve dış güvenliği mevcut olan eğitim ve öğretime dayalı kurumlar olarak tanımlanmıştır. TCK’da 18 yaşını tamamlamamış olan kişiler çocuk olarak kabul edilmiştir.

Çocuk kapalı ceza infaz kurumları, kütüphane, dersane, terapi odaları, yemekhane, mutfak ve çamaşırhane bulunan, yargılama sırasında mahkemeler tarafından tutukluluğuna karar verilmiş olan çocukların barındırıldıkları infaz kurumlarıdır⁴⁷. Çocuklar hakkında kesinleşmiş olan cezalar çocuk ıslahevlerinde, tutuklama kararı veya firar ve benzeri davranışları sebebiyle kapalı ceza infaz kurumuna iade edilmiş olan çocuklar hakkında kurulmuş olan hükümler ise eğitim ve öğretim temeline dayalı olarak kurulmuş olan çocuk kapalı ceza infaz kurumunda infaz edilecektir. Çocuklar, yaşları bakımından eğitim çağında olmaları ve yeniden topluma kazandırılabilmesi amacıyla eğitim ve öğretim esaslarına uygun bir şekilde kurulmuş olan çocuk infaz kurumlarında yetişkinlerden ayrı olarak tutulması gerekmektedir. Bu düzenleme çocukların sosyalleşmesi bakımından da çok büyük bir öneme sahiptir⁴⁸.

CGTİK m.11/2 uyarınca, çocuk infaz kurumlarında, 12-18 yaş aralığındaki çocuklar, fiziki gelişim durumları ve yaşları dikkate alınmak suretiyle bu kurumların ayrı bölümlerinde barındırılır. Çocuk kapalı ceza infaz kurumlarının kapasitesinin dolu olması sebebiyle diğer hükümlülere mahsus kapalı ceza infaz kurumlarının kendilerine ayrılmış olan bölümlerinde barındırılan çocukların da eğitim ve öğretimleri de

⁴⁴ **Erdoğan, Oktay:** İnfaz Hukuku, Adalet Kitapevi, 3. Baskı, Ankara, 2022, s. 910.

⁴⁵ **Demirbaş, Timur:** İnfaz Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 8. Baskı, Ankara, 2021, s. 433.

⁴⁶ **Ölmez, Gökhan/Ünal, Gazi/Karabulut, Efe Can/Kaya Funda:** İnfaz Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 4. Baskı, Ankara, 2021, s. 273.

⁴⁷ **Demirbaş,** s. 437.

⁴⁸ **Akın, Abdullah:** İnfaz Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, Ankara, 2016, s. 504-505.

kesintiye uğramaksızın devam ettirilmelidir⁴⁹. Kanun koyucu burada cezanın infazında diğer amaçları ikinci planda tutmak suretiyle, çocukların ceza infaz kurumlarında eğitim ve öğretimlerinin devamı konusunda küçümsenmeyecek bir adım atmıştır⁵⁰.

D. GÖRÜŞÜMÜZ

Yaşam hakkı herhangi bir ayırım gözetilmeksizin herkese tanınmış olan en temel haktır. Yaşama hakkının kişilere tanınmadığı bir düzende diğer hakların varlığından söz edilmesi de mümkün olamayacaktır. Şüphesiz ki bu hak çocuklar bakımından ayrı bir öneme sahiptir. İçinde buldukları özel koşullar sebebiyle çocuklar, ailelerinin ve Devletin desteğine ihtiyaç duymaktadırlar. Bu destekler sağlanmaksızın bu haklara ilişkin yükümlülüklerin yerine getirildiğinden bahsedilemeyecektir.

Karara konu somut olayda, başvuranların oğulları tutuklu olarak yargılandığı sırada birden fazla kez intihar girişiminde bulunmuştur. Daha önceki intihar girişimleri, açık bir şekilde bu yöndeki tehlikenin varlığını göstermesine rağmen ulusal yetkililer tarafından hiçbir önlem alınmadığı gibi Bilal hakkında herhangi bir tedaviye de başlanmamıştır.

Kişiler tutuklu olarak yargılandıkları sırada psikolojik olarak daha kötü bir durumda bulunurlar. Tutuklanan kişinin çocuk olması halinde bu durumun psikolojik etkileri daha da artmaktadır. Bu durumda bulunan çocuklar daha da fazla korumaya muhtaçtır. AİHS m. 2, Devlete kendi yetki alanında bulunan kişilerin yaşamlarını koruma yükümlülüğü getirmektedir. Bu koruma yükümlülüğü kişinin yaşam hakkının korunması için uygun tedbirlerin alınmasını da gerekli kılmaktadır. Karara konu somut olayda kanaatimizce ulusal yetkililer başvuranların oğullarının intihar riski altında olduğunun farkındadır. Bu konuda birden çok kez intihar girişiminde bulunmuş olması dahi intihar riskinin varlığını başlı başına göstermektedir. Bu girişimlere rağmen Bilal hakkında ne bir önlem alınmış ne de tedavisi için bir çaba harcanmıştır. Bu yönü ile Devlet tarafından AİHS m. 2 esastan ihlal edilmiştir.

Bilal Çoşelav'ın hiçbir gerekçe olmaksızın sadece talebi üzerine yetişkin koğuşuna alınması ve bu konuda yaşına ilişkin bir değerlendirmede bulunulmamış

---

⁴⁹ Demirbaş, s. 428.

⁵⁰ Erdoğan, s. 911.

olması hem iç hukuktaki mevcut düzenlemelere hem de uluslararası sözleşme hükümlerine açık bir şekilde aykırılık teşkil etmektedir. Çocuklar, özel bir şekilde eğitim görebilmeleri ve yetişkinler tarafından istismara uğramalarının önüne geçmek amacıyla tutukluluk kararının infazında yetişkinlerde ayrı bir yerde tutulmaktadır. Somut olayda hiçbir yasal neden bulunmadığı halde Bilal Çoşelav'ın yetişkinler ile aynı koğuşa alınmış olması hukuka aykırıdır. Bilal'in yetişkinler ile aynı yerde tutulması onun psikolojisini daha da kötü etkilemiş ve ölüm ile sonuçlanan süreci tetiklemiştir. Kısaca Bilal Çoşelav'ın yetişkinler ile aynı yerde tutulması neticesinde durumu daha da kötüleşmiş olup ulusal yetkili makamlar bundan sorumludur.

Görüşümüze göre, ulusal makamlar Bilal'in sorunlarından haberdar olduğunu dikkate alındığında, bu makamların yetkileri kapsamında makul bir biçimde değerlendirildiğinde söz konusu riskin ortaya çıkışını engellemeye yönelik tedbirleri alma yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu yükümlülük, ceza infaz kurumu yetkililerinin Bilal'i sürekli olarak denetim altında tutmasının yanı sıra psikolojik sorunlarına ilişkin olarak yeterli desteğin ve tıbbi yardımın da sağlanması gerekmektedir. Çoşelav bir uzman yardımına muhtaç olduğu halde bu konuda hiçbir girişimde bulunulmamış hiçbir tedbir alınmamıştır. Somut olayda Bilal Çoşelav'a yeterli gözetim sağlanmamıştır.

Eldeki mevcut deliller ve bilgiler ışığında somut olay değerlendirildiğinde, Bilal Çoşelav'ın yaşam hakkının ulusal yetkili makamlar tarafından korunamadığı ve bu sebeple Sözleşmenin "Yaşam hakkı" başlıklı 2. maddesinin esas açısından ihlal edildiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Konu ile ilgili olarak etkin bir soruşturma veya idari yargılama yapıp yapılmadığı hususunda da somut olay bakımından, mevcut davada ölüm hakkında iki yargılama işlemi başlatılmış olup bunlardan ilki savcının Çoşelav'ı kimsenin intihara yönlendirmediği kararı ile sona ermiştir. Bu konuda başvurular tarafından itiraz edilmiş olsa da bu itiraz da reddedilmiştir. Ayrıca ölüm olayı hakkında aileye zamanında bilgilendirme yapılmamıştır. Soruşturmanın en önemli aşamasında ailenin yer almasının engellenmiştir. Savcı tarafından intihar girişiminin engellenmemesine yönelik iddialar bakımından herhangi bir işlem yapılmamıştır.

Ölüm olayına ilişkin ikinci yargılama, başvuru tarihinde Danıştay önünde derdest olan idari yargılamadır. İdari yargılamanın başladığı tarihten olay AİHM

önüne geldiği zamana kadar geçen uzun süre dikkate alındığında etkili soruşturma açısından zımni olan çabukluk ve makul sürede yargılama koşulunun somut olayda yerine getirilmediği ortadadır.

Çalışmamızda incelediğimiz karara konu olayda, Sözleşmenin 2. maddesi ihlal edildiği gibi Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ile Pekin Kurallarının da ihlali söz konusudur. Sonuç olarak AİHM, ulusal mahkemelerin yargılamaları hızlandırma bakımından titiz davranmadığını göz önüne alarak, başvuruların başvurudan önce yargılamanın sonucunu beklemelerinin gerekmediğini değerlendirmiştir. Böyle bir durumun varlığı halinde iç hukuk yollarının tüketilmesine ilişkin kuralın somut olayda dikkate alınması mümkün olmayacağından hükümetin bu yöndeki itirazının reddedilmiş olması kanaatimizce yerindedir. Karara konu olayda ulusal yetkili makamların başvuruların oğullarının ölümüne yol açan kişilerin sorumluluklarının belirlenmesine yönelik etkili bir soruşturma yürütülmediği sonucuna ulaşılmaktadır. Kanaatimizce somut olayda etkin bir soruşturma gerçekleştirilemeyerek AİHS m. 2 usul yönünden de ihlal edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Akın, Abdullah:** İnfaz Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, Ankara, 2016.
- Demirbaş, Timur:** İnfaz Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 8. Baskı, Ankara, 2021.
- Dönmez, Burcu:** Çocuk Yargılaması Ceza Muhakemesi Hukukunda Çocuklara Özel Soruşturma ve Kovuşturma Kuralları, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 2020.
- Erdoğan, Oktay:** İnfaz Hukuku, Adalet Kitapevi, 3. Baskı, Ankara, 2022.
- Gören, Zafer:** “Çocuk Haklarının Anayasal Garantisi”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Y. 11, S. 12, Güz 2012/2, s. 45-105.
- Gözübüyük, Şeref/Gölcüklü, Feyyaz:** Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, Turhan Kitapevi, 11. Baskı, Ankara, 2016.
- Ölmez, Gökhan/Ünal, Gazi/Karabulat, Efe Can/Kaya Funda:** İnfaz Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 4. Baskı, Ankara, 2021.
- Özbek, Veli/Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar:** Seçkin Yayıncılık, 15. Baskı, Ankara, 2022.

Öztürk, Bahri/Tezcan, Durmuş/Erdem, Mustafa Ruhan/Gezer, Sırma/Saygılar Kırıt, Yasemin F./Alan Akacan, Esra/Özaydın, Özdem/Erden Tütüncü, Efser/Altınok Villemin, Derya/Tok, Mehmet Can: Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 15. Baskı, Ankara, 2021.

Şahin, Cumhuriyet/Göktürk, Neslihan: Ceza Muhakemesi Hukuku-I, Seçkin Yayıncılık, 12. Baskı, Ankara, 2021.

Tezcan, Durmuş/Erdem, Mustafa Ruhan/Sancakdar, Oğuz/Önok: Murat, İnsan Hakları El Kitabı, Seçkin Yayıncılık, 9. Baskı, Ankara, 2021.

AIHM Kararları

Çoşelav/Türkiye, Başvuru No: 1413/07, Karar tarihi: 09.10.2012.

Güveç/Türkiye Başvurusu, Başvuru No: 70337/01, Karar Tarihi: 20.01.2009 (<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22%3A%22g%C3%BCve%C3%A7%22%22languageisocode%22%3A%22TUR%22%22appno%22%3A%2270337/01%22%22documentcollectionid%22%3A%22GRANDCHAMBER%22%22CHAMBER%22%22itemid%22%3A%22001-119474%22%7D>) Erişim Tarihi: 20.12.2022.

IonelGarcea adına Romanya İnsan Haklarını Koruma Derneği –Helsinki Komitesi/Romanya Başvurusu, Başvuru No: 2959/11, Karar Tarihi, 24.03.2015 (<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22%3A%22tutuklu%20%20etkili%20bir%20soru%C5%9Furma%20%20intihar%22%22documentcollectionid%22%3A%22GRANDCHAMBER%22%22CHAMBER%22%22itemid%22%3A%22001-168677%22%7D>) Erişim Tarihi: 21.12.2022.

İlhan/Türkiye Başvurusu, Başvuru No: 22277/93, Karar Tarihi: 27.06.2000, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22%3A%22ilhan%22%22documentcollectionid%22%3A%22GRANDCHAMBER%22%22CHAMBER%22%22itemid%22%3A%22001-58734%22%7D>, Erişim Tarihi: 21.12.2022.

Keenan/Birleşik Krallık, Başvuru No: 27229/95, Karar tarihi: 03.04.2001.

Kılavuz/Türkiye, Başvuru No: 8327/03, Karar Tarihi: 21.10.2008, (<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-123598%22%7D>) Erişim Tarihi: 21.12.2022.

L.C.B./İngiltere Başvurusu, Başvuru No: 14/1997/798/1001, Karar Tarihi: 09.06.1998
(<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22%3A%22L.C.B.%22%22%2C%22documentcollectionid%22%3A%22GRANDCHAMBER%2C%22CHAMBER%22%2C%22itemid%22%3A%22001-58176%22%7D>) Erişim Tarihi: 16.12.2022.

Öneryıldız/TÜRKİYE Başvurusu, Başvuru No: 48939/99, Karar Tarihi: 30.11.2004
(<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22%3A%22%26%20NERYILDIZ%22%2C%22documentcollectionid%22%3A%22GRANDCHAMBER%2C%22CHAMBER%22%2C%22itemid%22%3A%22001-67614%22%7D>) Erişim Tarihi: 21.12.2022.

Renold/Fransa, Başvuru No:5608/05, Karar Tarihi 16.10.2008,
(<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22%3A%22%20intihar%20giri%C5%9Fimi%22%20tutuklu%22%2C%22documentcollectionid%22%3A%22GRANDCHAMBER%2C%22CHAMBER%22%2C%22itemid%22%3A%22001-119587%22%7D>) Erişim Tarihi: 21.12.2022.

Salman/Türkiye, Başvuru No: 21986/93, Karar tarihi: 27.06.2000
(<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22%3A%22salman%22%2C%22documentcollectionid%22%3A%22GRANDCHAMBER%2C%22CHAMBER%22%2C%22itemid%22%3A%22001-58735%22%7D>) Erişim Tarihi: 18.12.2022.

Tanrıbilir/Türkiye, Başvuru No: 21422/93, Karar tarihi: 16.11.2000.,
(<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-63543%22%7D>) Erişim Tarihi: 21.12.2022.

Anayasa Mahkemesi Kararları

AYM, Başvuru No: 2013/4668, 16.09.2015 Tarihli Fahriye Erkek ve Diğerleri Başvurusu (<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/4668>) Erişim Tarihi: 22.12.2022.

AYM, Başvuru No: 2013/3908, 06.01.2016 Tarihli Doğan Demirhan Başvurusu, (<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/3908>) Erişim Tarihi: 22.12.2022.

AYM, Başvuru No: 2016/78494, 12/11/2019 Tarihli Semra Omak Başvurusu, (<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2016/78494>) Erişim Tarihi: 21.12.2022.

AYM, Başvuru No: 2016/3389, 21/11/2019 Tarihli Serhat Ölgen Başvurusu.

Elektronik Kaynaklar

(http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uakararlar/ozgurlugundenyoksunbirakilmis.pdf) Erişim Tarihi: 20.12.2022.

(https://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uakararlar/cocukadaletsisteminiuygulanmasi.pdf) Erişim Tarihi: 19.12.2022.